

Dni Nagoi i Kultury Japońskiej

PROF. MICHAŁ WOŹNIAK
Katedra i Zakład Chemii Medycznej

Po trzyletniej przerwie spowodowanej epidemią koronawirusa mieliśmy przyjemność ponownie gościć w naszej Uczelni japońskich studentów wydziału lekarskiego Nagoya University Medical School. Byli to pani **Juri Hakamada** oraz pan **Takahiro Mizoguchi**. Z tej okazji decyzją rektora GUMed **prof. Marcina Gruchały** i dziekana Wydziału Lekarskiego **prof. Radosława Owczuka** w kwietniu zorganizowano *Dni Nagoi i Kultury Japońskiej*, które uświetniła obecność przedstawiciela Ambasady Japonii **Akiry Tajimy**.

Program obchodów *Dni Nagoi i Kultury Japońskiej* obejmował spotkanie władz Uczelni z gośćmi z Kraju Kwitnącej Wiśni, poświęcone wymianie studentów medycyny pomiędzy Nagoją i Gdańskiem; wernisaż akwareli inspirowanych kulturą japońską autorstwa **Antoniny Lisatowicz** – studentki psychologii Uniwersytetu SWPS w Sopocie; seminarium poświęcone długowieczności Japończyków oraz wykład gości z Japonii pt. *Bitter taste of longevity – Gorzki smak długowieczności*. Spotkanie uświetniła ceremonia picia zielonej herbaty oraz wykład prof. **Michała Woźniaka** pt. *Odrodzenie jako ewenement kulturalny w Japonii i Europie. Korzenie estetyki japońskiej od shoguna Ashikaga Yoshimasy do Jakuchu*.

Dni Nagoi i Kultury Japońskiej zostały zorganizowane przy merytorycznej pomocy dyrektora Biblioteki Głównej GUMed **mgr Katarzyna Fałow** oraz jej Zespołu i odbywały się w gościnnych pomieszczeniach Biblioteki.

Fragmenty wykładu

[...] Papież Juliusz II (1503-1513) i Leon X (1513-1521) oraz szoguni z rodu Ashikaga: Ashikagi Yoshimitsu (1358-1408) i Ashikaga Yoshimasa (1436-1490) zainicjowali okres renesansu w europejskim i japońskim kręgu kulturowym. Juliusz II, uchodzący za papieża wojownika, został opisany przez Machiavellego jako książę idealny. W 1506 r. utworzył Muzeum Watykańskie i zainicjował przebudowę Bazyliki św. Piotra; skutecznie ściągał też podatki i pozostawił budżet Państwa Papieskiego w kwitnym stanie. W polityce nakierowanej na kulturę opierał się na ekspertach: Rafaelu Santim, Donato Bramante oraz Michale Aniele. Juliusz II zmarł 21 lutego 1513 r. Po nim Święte Kolegium Kardynalskie wybrało na tron Piotrowy kardynała Giovanniego de' Medici. Nowy papież przyjął imię Leona X i od samego początku swoich rządów stał się personifikacją ideałów renesansu. Był nie tylko głową Kościoła Chrystusowego, ale także władcą Państwa Papieskiego oraz głową rodziny Medyceuszy, która rządziła Republiką Florencką. Zasłynął jako miłośnik sztuki, zarówno biblijnej, jak i świeckiej. Zdecydowanie przeciwstawił się hiszpańskiej inkwizycji i był tolerancyjny dla swojego głównego przeciwnika – Marcina Lutra. Niestety nie miał w sobie za grosz umiejętności gromadzenia funduszy na rozbudowę Bazyliki św. Piotra ani na mecenat obejmujący honoraria dla Rafaela,

Uczestnicy i uczestniczki wykładu

Michała Anioła i Leonarda da Vinci. Będąc przeciwnikiem Świętej Inkwizycji, papież zaprosił do wygłoszenia wykładu na utworzonym przez siebie rzymskim uniwersytecie – Sapiencie – kanonika Mikołaja Kopernika. 1 sierpnia 1514 r. Leon X ogłosił, że naczelnym architektem Bazyliki jest Rafael Santi, którego wskazał na łożu śmierci sam Bramante. Rafaelowi do pomocy przydzielono uczonego i architekta – sędziwego mnicha, słynnego Fra Giocondo. Naczelnym architektem mógł wydawać do 60 tys. złotych dukatów rocznie, a koszt całej budowli miał wynieść ponad milion dukatów. W 1515 r. Rafael został naczelnym konserwatorem wszystkich zabytków Rzymu. Jednym z jego największych sukcesów była zgoda papieska na funkcję naczelnego konserwatora zabytków i wygrana bitwa o „pogański Rzym”. Dzięki temu wprowadzono prawo, które zabraniało kamieniarzom uszkodzenia starożytnych grobowców, inskrypcji i pomników pod groźbą kary aż 300 sztuk złota. Kluczowe w tej sprawie brewe ukazało się 27 sierpnia 1515 r.

Innowacją Rafaela, który zerwał radykalnie z architekturą średniowiecza, były wnęki służące do prezentowania posągów świętych lub rzeźb pochodzących z czasów pogańskich. Zachował się także szkic zaprojektowanego przez niego rzymskiego pałacu. Często zdarzało się, że wnęki projektu Rafaela

Otwarcie wernisażu akwarel; od lewej: Akira Tajima, prof. Michał Woźniak, Takahiro Mizoguchi, Juri Hakamada

były zwieńczone elementem w kształcie muszli. Ten szczegół architektoniczny znajdziemy też w malarstwie, np. jako element rydwanu dla Wenus w *Triumfie Galatei* samego Rafaela lub centralny punkt obrazu Sandro Botticellego *Narodziny Wenus*. Wydaje się, iż architektoniczny motyw wnęki wymyślił przed Rafaelem szogun Ashikaga Yoshimasa, na którym włoski mistrz oczywiście nie mógł się wzorować. Wnęka, zwana *tokonoma*, zawierała naprzemienne ułożone półki *chigoidama*, służące do eksponowania glinianych czarek wykorzystywanych w ceremonii herbacianej. Podłogę pokoju herbacianego pokrywały maty ryżowe – *tatami*.

Ashikaga Yoshimitsu (wojownik, odpowiednik Juliusza II) oraz Ashikaga Yoshimasa (nieudacznik, subtelny utracjusz i wysublimowany koneser sztuki) stali się twarzami rozkwitu renesansu japońskiego, czyli okresu Higashiyamy. Yoshimasa „zasłynął” jako bierny obserwator okrutnych walk wojny domowej (1467-1477), która zrównała z ziemią Kioto. Jakby na przekór tej destrukcji ocalał wówczas Srebrny Pawilon Yoshimasy, który

stał się wzorcem popularnej do chwili obecnej estetyki japońskiej. Charakterystyczna dla niej jest prosta, oparta na estetyce herbaciarni (tzw. *sukiya-zukuri*) architektura eksponująca *tokonomę*. Do jej konstrukcji doskonale nadawał się cedr, szkołpuł jednak w tym, że dzięki temu zapotrzebowanie na długie, proste i pozbawione sęków cedrowe deski zdecydowanie wzrosło. W związku z tym Japończycy wymyślili technikę hodowli drzew zwaną *daisugi*, której nazwa pochodzi od połączenia dwóch słów: *dai* – stół i *sugi* – cedr, i umożliwia pozyskiwanie drewna bez konieczności ścinania drzew. Do tej pory w okolicach Kioto można odnaleźć cedry-matki o średnicy przekraczającej 15 metrów [...].

Wernisaż akwarel Antoniny Lisatowicz

Rzym papieża Juliusza II i Leona X był miejscem formowania mistrzów renesansu. Japońskim odpowiednikiem Rzymu było Kioto, a zwłaszcza Świątynia Shokoku-ji (1382) – miejsce inicjacji malarzkiej Itō Jakuchū (1716-1800), ikony japońskiego malarstwa. Jakuchū zasłynął zanurzoną w japońskiej estetyce metodą obrazowania roślin i zwierząt. Zainspirowana malarstwem Jakuchū Antonina Lisatowicz specjalnie na *Dni Nagoi i Kultury Japońskiej* przygotowała prace nawiązujące do estetyki Mistrza.

Gorzki smak długowieczności

Wykład poświęcony zielonej herbacie zaczął się od porównania liczebników rzymskich i japońskich, z których jeden – liczba 108 – stał się symbolem *kanji* oznaczającym także zieloną herbatę.

Ceremonia herbaciana

Każdy z Japończyków regularnie pijących zieloną herbatę oczekuje 108 lat życia, a jak wiadomo, Japonia słynie z długowieczności życia jej mieszkańców. Warto dodać, że jednym z twórców ceremonii herbacianej był szogun Yoshimasa.

Głównymi chemicznymi komponentami zielonej japońskiej herbaty są cząsteczki galusanu epigallokatechiny oraz pentagallesanu glukozy o działaniu kardioprotekcyjnym, przeciwnowotworowym i przeciwzapalnym. Obecni na wykładzie uczestnicy wypili 30 litrów przygotowanej dla nich zielonej herbaty. ■

PROF. MICHAŁ WOŹNIAK